

SLOVO

Janez Gradišnik

Bilo mi je prelepo, toda po treh tednih mi je navadno tudi najlepšega letovišča dovolj; vrh tega še nisem odhajala domov, temveč v hribe, in te imam še rajši. Zato sem bila tisto jutro kar zadovoljna, ko sem pripravila reči v kovčke, plačala račun v hotelu, naročila izvoščka in se zapeljala na železniško postajo. Precej zgodaj sem šla tja, dobro uro pred odhodom vlaka, zakaj del prtljage, vse tisto, kar mi v gorski samoti ne bi bilo potrebno, sem nameravala poslati domov.

Ko sem hotela pred postajo stopiti iz avtomobila, sem ga zagledala na pločniku; bilo je očitno, da me čaka. Nisem se še znašla, ko je že priskočil in mi odprl vrata.

»Kako?« sem dejala kar se da osuplo. »Ali niste rekli, da vas danes ne bo, ker imate toliko dela?«

»Saj ga imam res,« je pritrdil; oči so mu žarele v tistem posebnem ognju, ki sem ga dobro poznala.

»Zdaj pa ste odšli kar sredi dopoldneva?« sem mu skušala očitati.

»Zato bom delal ves popoldan in pozno v noč, medtem ko se boste vi vozili proti planinam. Toda izstopite že vendar, glejte, ves promet stoji zaradi naju.«

Morala bi se bila nasmejati, tako resen obraz je delal pri tem. Zlezla sem iz vozila. Izvošček je medtem postavil na pločnik moja dva velika kovčka, usnjeno torbo in popotno vrečo. Hitro sem mu plačala, kar je naračunal, in ga odslovila.

»Veste, če naj vam povem po pravici, mi ni to prav nič všeč,« sem rekla, ko sva ostala sama. Šele zdaj sem se mu upala prav pogledati v obraz. »Preslepili ste me.«

»Preslepil? Kako neki?« se je naredil začudenega.

»O, dobro veste. S tem, da ste se sinoči že dokončno poslovili od mene. Tako nerada se poslavljam od ljudi — da, nič ne delajte tako prepadenega obraza, saj sem vam vendar povedala, da mi je bilo poslavljanje vedno muka — zdaj pa me silite, da se bom morala še drugič poslavljeti od vas. Nepošteni ste, da vestel!«

»Če ni nič drugega!« je rekel in se zasmel. »Táko grajo že še prenesem od vas.«

»Ko ste že tukaj, pokličite mi, prosim, kakega nosača,« sem rekla narejeno osorno, zakaj v resnici me je s svojim smehom razorožil, da se nisem mogla več hudovati.

»Nikakega nosača ne bom klical,« je odvrnil. »Nočem, da bi se kdo vmešaval ob zadnjih trenutkih, ki so mi namenjeni v vaši družbi. Sam vam bom za nosača.«

»Nikar ne delajte neumnosti! Nič se vam ne bo podalo, in vrh tega sta kovčka neznansko težka.«

Brez odgovora se je sklonil, prijel po en kovček v vsako roko, ju potežkal in se napotil proti vhodni veži. Bila sta resnično težka in sta mu vlekla roke k tlom, tako da so se mu ramena pobesila in visoka postava sključila.

»Tega vam ne bi bilo prav nič treba,« sem zaklicala za njim, toda še zmenil se ni za moje besede in preostalo mi ni nič drugega, ko da pobrem drugi dve reči in stopim za njim.

Sledila sem mu po dolgem, zaprtem hodniku, ki je bil kakor predor, in potem po dveh neskončnih stopniščih na zgornji del perona. »Imate vozni listek?« me je vprašal na vrhu stopnic.

»Imam,« sem rekla. »Pač pa je nekaj drugega, en kovček in vrečo bi hotela poslati domov.«

Obraz se mu je zategnil v skoraj nejevoljen izraz. »Oh,« je rekel, »tega niste znali takoj povedati?«

»Kaj pa je narobe?« sem vprašala.

»Narobe je predvsem to, da je blagajna za pošiljanje prtljage spodaj. In nadalje je narobe to, da sva vse skupaj privlekla semkaj. Nazaj morava.« Videlo se mu je, da le s težavo kroti slabo voljo.

»Oh,« sem rekla, nezadovoljna sama s seboj. »Resnično mi je hudo. Pa kako je mogoče, da je to tako nepraktično urejeno?«

»Prav nič nepraktično ni,« me je zavrnil. »Nasprotno, čisto praktično je, saj se lahko potniki takoj spodaj znebijo prtljage, ki je ne mislijo jemati s seboj. No, pa nazaj!«

»Pokličite vendar nosača,« sem rekla.

»Ne, ne maram.« Temne oči so se mu spet trmasto zableščale. »Bom že zmogel. Pa ne mislite, da mi je kaj zavoljo tega prenašanja. Toda če pomislim, s čim moram izgubljati te zadnje trenutke...«

»Ne,« sem rekla odločno. »Če je tako, potem narediva drugače. Tisto dvoje, kar moram vzeti s seboj, pustim tukaj.« Ozrla sem se naokoli. »Tamle, glejte, k tistim vratom mi postavite tale kovček in torbo.«

Nasmehnil se je. »Ali tako zaupate v človeško poštenost?«

»Ne zaupam toliko v poštenost kolikor v svojo srečo. Velikokrat sem že pustila kako reč na postajah ali drugod, pa mi ni še nikoli nič zmanjkalo.«

»Zanimivo. Če ste tako prepričani, pa poskusiva,« je rekel. »Prav mika me izvedeti, ali vam bo sreča tudi danes zvesta.« Storil je, kakor sem mu bila rekla; potem sva se spustila s preostalo prtljago nazaj v prtiličje. Hodila sem prazna, ni mi pustil, da bi bila nosila vsaj vrečo, v kateri je bila samo obleka.

Pri prtljažni blagajni je bilo pred nama več potnikov in šlo je zelo počasi. Čakala sva in le tu pa tam spregovorila kako besedo. Videla sem, da bi rad govoril, pa noče pred drugimi ljudmi. Nekajkrat si je potegnil spodnjo ustnico v usta in jo stiskal z zobmi; to navado sem že poznala, to je počenjal, kadar je bil nestrpen.

Ko sem naposled dobila prtljažni listek, sem pogledala na uro. »Še skoraj pol ure,« sem rekla. »Časa za pomenek imava še obilo — če se imava sploh kaj meniti. Saj sva si prav za prav vse povedala že včeraj, preden sva se razšla.«

»Le kaj sva si povedala?« je rekel, vendar je nadaljeval, ne da bi čakal odgovora: »Pol ure se vam zdi obilo časa? Pozabili ste na carinski pregled.«

»Kako?« sem se začudila. »Kaj mi bodo tukaj pregledovali prtljago?«

»Kajpada. Kje pa ste mislili?«

»V vlaku, kakor so nam jo tedaj, ko sem prihajala.«

»Prihod je eno, odhod pa drugo,« je dejal. »Tukaj živijo pametni ljudje. Zakaj vam ne bi v miru pregledali kovčkov že kar na postaji, da vidijo, ali nam ne odnašate kakih dragocenosti?« se je nasmehnil. »Pa pustiva šale in pojdiva. Mogoče bodo najine skrbi tako že odveč in ne boste imeli kaj odpirati pred cariniki.«

»Oh, tega se nič ne bojim. Tukaj živijo pošteni ljudje.«

Napotila sva se spet po hodniku. Med cementnimi stenami, obsijanimi z lučjo redkih svetilk, je bilo neprijetno hladno in vlažno, da me je nekajkrat zmrazilo in sem začela drgetati. »Žal mi je, da sem vam naredila take sitnosti s to prtljago,« sem rekla, toliko da pretrgam molk.

Ošinil me je s pogledom, ki ga v tej mešani svetlobi nisem mogla razbrati. »O, je že vse prav,« je rekel.

»Morali bi bili poiskati nosača, kakor sem vam govorila.«

Zmignil je z rameni. »Saj sem vam povedal, zakaj ga ne maram.«

»In vendar ste morali spodaj pri blagajni pustiti, da so bili tuji ljudje zraven naju.«

Ni odgovoril. Prišla sva bila že na stopnice; stopal je strašno naglo. »Nikar tako ne hitite,« sem vzkliknila. »Vsa zasopla sem že.«

»Bojim se za vašo prtljago, zato hitim,« je odvrnil. »Očitam si, zakaj sem vas ubogal in jo pustil tam.« Namrščil je čelo v tiste svoje globoke gube.

Skušala sem se zasmejati. »Le zakaj si nalagate take nepotrebne skrbi? Prvič, *moje* prtljage nihče ne bo vzela. Drugič, tudi ko bi je zmanjkalo, zakaj naj bi to vznemirjalo vas?«

»Prav imate,« je rekel. »Le zakaj mene? O, kako prav imate!«

Molče sva se povzpela na vrh stopnic in sklenila sem, da se mu maščujem za te posmehljive besede. Bila sem na njegovi desni, tako da sem mu zastirala pogled proti pisarni, pred katero je bila ostala moja prtljaga. »Joj, pa so me res okradli,« sem vzkliknila.

»Ali vam nisem rekel?« je planil. Potem je pogledal tja in videl, da sem se pošalila. »Oh!« je rekel skoraj jezno.

»Kaj pa je?« sem se zasmejala. »Kakor se zdi, ste kar razočarani, da je moja prtljaga še tam.«

»Ni mi prav, da se šalite na moj račun, zdaj ko...« je rekel. »Samo to je.«

»No, pa priznate, da imam srečo?«

»Priznam,« je vzkliknil in ponovil še dvakrat: »Priznam. Priznam.« Pomolčal je. »Srečo v marsikakem pogledu.«

Na to sem morala vprašati: »Kako to mislite?«

»Tako kakor govorim. Predvsem zato, ker znate življenje vedno jemati z lahke strani; ali če že ne z lahke, vsaj z vedre strani,« je dejal. »Nič vas ne prizadene, nič vas ne vznemiri, nič vas ne more raniti.«

»Le od kod to tako natanko veste?« sem rekla. »Prav, tudi ko bi bilo vse to res, ali se vam zdijo to hude napake?«

Medtem sva bila prišla do prtljage. »Toda preden odgovorite,« sem rekla, »oprostite, povejte mi še, kam moram zdaj.«

Obrnil se je in pomignil z glavo proti koncu perona. »Skozi tista nihalna vrata tamle,« je rekel. »Za njimi je dolga miza in tam bodo pregledali, kaj skušate iztihotapiti iz dežele. Jaz pa — do tja vas lahko še spremim, naprej pa prav za prav ne smem več.«

»Ne smete?«

»Ne bi smel.«

»No, potem se bova kar pred vrati poslovila, da ne boste imeli še novih sitnosti. Drugič poslovila. In zdaj odgovorite na moje prejšnje vprašanje.«

Pobral je moji stvari in se napotil proti durim, ki jih je bil pokazal. »Kaj je že bilo?« je vprašal. »Aha, že vem. Ne, to sploh niso napake, to so... kreposti. Čednosti. Prednosti. Vse, kar hočete. Samo

meni bi bilo ljubše in lepše, ko bi bili malo manj krepostni, malo manj čednostni in malo manj — malo manj prednostni.«

»Strahotal« sem rekla v smehu. »Take besedne igre še nisem slišala od vas. Ali ste jo imeli že dolgo pripravljeno zame, ali pa vam je prišla res šele zdaj na misel?«

»Le smejte se mi,« je dejal. »Drugega niti ne zaslužim. Glede besedne igre pa naj vam povem, da je plod tega trenutka. Kadar sem vznemirjen ali jezen, so mi besede najbolj zveste. Takrat se mi v celih tropih usipljejo v glavo in na jezik, in ni čudo, da lahko izmed njih hitro nabere nekaj, kar se zdi podobno besedni igri. Tako sem...«

»Nesrečni človek, le zakaj toliko govorite,« sem mu segla v besedo. »Vsi zasopli ste, ko še težko nosite zraven.« Ker sva medtem prišla do vhoda v carinski oddelek, sem nadaljevala: »Zdaj pa se res posloviva. S carino bodo gotovo še kaki zapletljaji, utegnejo me spraviti v slabo voljo, in potem se bom znašala tudi nad vami, pa vam bo pokvarjeno slovo. Lepo mi podajte roko in me pustite, da grem svojo pot.«

»In kako boste nosili prtljago?« je vprašal. »Ta kovček je težek celo zame. Ne, poskusil bom iti z vami, tvegam tudi vašo zlovoljnost po carinskem pregledu.« Odločno je odrinil nihalna vrata in vstopil. Šla sem za njim.

S carino so bile resnično sitnosti. Glede prtljage je bilo sicer presenetljivo lahko. Vprašali so me samo, ali nosim s seboj kaj novega, in ko sem odvrnila, da ne, so mi verjeli na besedo. Toda potem se je izkazalo, da nimam potrdila o denarju, ki so mi ga dali, ko sem prekoračila mejo. Spominjala sem se nekakšnega papirja, ki se je nekaj časa valjal po moji denarnici, dokler ga nisem vrgla proč, in ravno to je bilo po njihovih mislih zelo napačno, treba bi ga bilo skrbno shraniti.

Carinika sta bila pri tej mizi samo dva, eden majhen in priljuden, drugi velik in debel in oblasten. Z malim bi se bilo lahko pomeniti, to sem takoj videla, toda debeluh je bil zaljubljen v svojo veljavo in ni popustil tako zlepa.

Razpravljali smo sem in tja, na dolgo in na široko. Zastonj mi je skušal pomagati, debeli carinik je sprejemal njegove pripombe posebno nemilostno, morda zato ker mu je bil očital, da je pikolovski, in verjetno mi je s tem več škodil, kot so koristila vsa njegova dokazovanja.

Naposled je debeluh le popustil in milostno dovolil, da lahko odidem tudi brez njihovega pisma. Prijazni mali carinik je pogledal

na stensko uro in vprašal: »Ali potujete z brzim, gospa? Potem morate pohiteti, samo deset minut imate še časa!«

»Vam, gospod,« je rekel debeli in ga premeril od glave do pet z neprijaznim pogledom, »pa je menda znano, da ne smete na peron.«

»Kaj bi ne mogli enkrat narediti izjeme in milostno spregledati tega predpisa?« je vprašal on.

»Tu ne delamo nikakih izjem,« je rekel debeli. Njegov tovariš je naredil žalosten obraz in zmignil z rameni. »Poklical vam bom nosača, gospa,« je rekel in odhitel skozi nihalna vrata.

»Zdaj se torej zares posloviva,« sem rekla po kratkem molku.

»Ali mi res ne mislite nič pisati?« je vprašal.

»Prav gotovo ne,« sem odvrnila. »Saj sem vam razložila, zakaj ne mislim.«

»Ničesar se ne spominjam,« je rekel. »Povejte še enkrat!«

»Prava mora ste! Zakaj me mučite? Le predobro veste, kaj sem govorila. In tudi sami veste, da bi pisati ne imelo nikakega pomena. Kaj naj bi vam pisala? Da sem zdrava? Da se mi dobro godi? In kaj še? Dopisovanja iz takih bežnih srečanj prej ali slej zmerom ugasnejo, ker ljudje nimajo skupnih znancev in sploh ničesar, kar bi jih — — Kaj še ne bo tega nosača?« sem se ustavila. »Saj bom res zamudila vlak!«

»Zvečer imate drugega,« je rekel. »Do tedaj mi lahko do kraja razložite svojo teorijo o dopisovanju.«

»To ni moja teorija. Moj mož — kaj vam je že spet?«

»Kaj naj bi mi bilo?«

»Spet ste se zdrznili — kaj se morate res zmerom zdrzniti, kadar omenim svojega moža? Nikoli ga niste videli — Le kaj vam ni vseč na njem?«

»Ni mi vseč, da —« je začel, pa je obmolknil in nadaljeval drugače: »Nikoli ga nisem videl, toda veliko sem slišal o njem, in ni mi vseč, da je tak zgled vseh popolnosti. Še nobenkrat niste govorili o njem, ne da bi navedli katero izmed njegovih čednosti. Tako čednosten je, da je že kar nečloveški. Ko bi imel vsaj eno samo majhno napako, eno hibo, pa bi bil nekako znosen — medtem ko ga tako angelskega ni mogoče prenašati. Niti na daljavo ne. Zdaj ste slišali.«

»Kako ste se spet razvneli,« sem se nasmejala. »Sicer pa naj vam povem, da mu pripisujete preveč, nikakor ni tako nečloveško kreposten, kakor se vam zdi. Ima celo dosti hudih napak. In ena med njimi je ta, da mi preveč zaupa. Brezmejno zaupa.«

»To ni napaka,« je rekel, »v tem ima čisto prav. Če je smel kdaj kdo zaupati svoji ženi —« Obmolknil je, zakaj tedaj se je vrnil mali

carinik. Bil je ves zasopel. »Ali veste, da ni nikjer najti nobenega nosača?« je dejal, vendar mi je ob tem veselo pomežiknil. Obrnil se je k svojemu debelemu tovarišu, ki je medtem ves čas slonel na drugem koncu dolge mize in naju kdaj pa kdaj ošvrknil z nezaupljivim pogledom. »Moral boš vendarle pustiti gospoda, da odnese prtljago.«

Debeli carinik je pogledal proti uri na steni in zmignil z rameni. »Če ni drugače,« je zagodrnjal.

Šla sva ven skozi vrata na drugem koncu dvorane, molče, ker sva zelo hitela, skoraj tekla. Vlak je stal daleč na progi, povsem pripravljen, da odpelje. Vsa vrata so bila že zaprta, niti sprevodnikov ni bilo več videti razen enega spredaj. Potnikov je bilo menda zelo malo, le tu pa tam je gledal kateri skozi okno.

Ustavila sva se ob skoraj praznem vozu na zadnjem koncu vlaka. Ostala sem zunaj, medtem ko se je on zagnal noter in vzdignil moje reči na polico. Pogledala sem na uro. Če kaže prav, le še tri minute.

»Torej mi ne boste pisali?« je vprašal ves zadihán, ko se je vrnil ven k meni. Drobne kapljice potu so mu stale na čelu.

»Ne bom,« sem rekla trdno. »Ne začenjajte mi vnovič s tem. Lepo mi recite zbogom in ne čakajte do zadnje minute tukaj; lepše bo tako, zame in za vas.«

Ne da bi odgovoril, je začel pretikati po žepih. Izvlekel je nekaj škatel cigaret in mi jih potlačil v žep pri plašču. »Skoraj bi jih bil pozabil,« je dejal. »Koristile vam bodo tam gori, onstran meje imajo zanič tobak.«

»Ali morete narediti še kaj?« sem vprašala. »Ali se niste že dovolj namučili zaradi mene — mislim s to prtljago in vsem tem?«

»Oh, prtljaga — še nikoli v življenju nisem bil tako srečen, da ni bilo nobenega nosača blizu,« je rekel.

Nekaj trenutkov sva molčala. Vlak bi bil moral po moji uri že odpeljati — le kaj ga je zadrževalo?

»Če pomislim, kako noro sva potratila to zadnjo uro,« je rekel bridko. »S kakšnimi neumnimi pogovori...«

Segla sem mu v roko in mu pogledala v oči. »Zbogom,« sem rekla.

Ničesar ni odgovoril. Držal je mojo roko in me gledal. Iztrgala sem se mu in stekla v voz. Zaloputnila sem vrata za seboj in se naslonila na odprto okence v njih. »Zdaj pa odidite,« sem rekla tiho. »Naglo odidite!«

Zdelo se je, kakor da me ne sliši, gledal me je s tako čudnim, tako zmedenim izrazom v očeh, kakor da misli na nekaj čisto drugega. Potem se je mahoma zasukal in se začel z dolgimi koraki oddaljevati

po peronu. Skoraj tekel je. Malo za tem je vlak potegnil. Iztegnila sem se skozi odprto okno; nobenkrat se ni ozrl. Potem ga je zakril rob sosednjega voza.

Ko sem prišla v prazni oddelek in se spustila na klop, se nisem več zadrževala. Zakrila sem si obraz z rokama in začutila med prsti mokroto. Bila sem žalostna, toda še bolj sem bila besna sama nase, obupana, zaničevala sem sama sebe zaradi tega, kako sem se vedla z njim.

A saj mu vendar nisem mogla povedati, da ga ljubim.

L J U B I M T A Č A S

D a n e Z a j e

Ljubim ta čas,
ko riše plamen z ognjišča
po stropu in stenah
prastare podobe miru.

In tvoj šepet.
Kot da je misel spregovorila
z mislijo.
Kot da se je misel zazrla
mislil v obraz
in se nasmehnila
z očmi.

Kot da je duša ponudila
duši ustnice:
Pij in pomni,
da sem bila ta trenutek
za večno tvoja.

Ljubim ta čas,
ko žerjavica ugaša na ognjišču
in ko dve telesi
omahneti, sklenjeni v objem
pod molčečimi sencami,
ki sklepajo nad njima
dobrotljive roke.